

Asszimiláció környezetünkben

A délvideki magyarság létszáma egyre csökken. Gyakran olvashatunk e témáról alaposan átgondolt tanulmányokat az értünk felelősséget érző értelmiségiek tollából. Ezekből világosan kitűnik, hogy területi magyar autonómia nélkül hosszú távon nem lehet megállítani a délvideki magyarság rohamos fogyását. Ebben az autonómiában nemzetünk otthon érezhetné magát, és az sem lenne utolsó szempont, hogy talán leállna az a nagy betelepülési kedv a többségi nemzet részéről.

Az elvándorlás, a kevés gyermek vállalása és nem utolsósorban az asszimiláció miatt következik be fogyatkozásunk. A beolvadásról szeretnék szólni környezetem példái által.

Mindig is voltak vegyes házasságok, és lesznek is, de miért törvényszerű, hogy az ilyen családban született gyermekek legtöbbször a többségi nemzet tagjaivá váljanak. Ezen csak neveléssel lehet változtatni. Ez az eszköz pedig a szülők, nagyszülők és az iskolák kezében van. (Amíg nincs magyar iskolahálózat, addig magyar szellemiségű nevelésről az iskolákban nem beszélhetünk.) Itt dől el, hogy milyen felnőtt lesz a kisgyerekből.

A nyelvet és nemzetet könnyen cserélő embereknél a baj már a szülői házban, a neveléssel kezdődik. Az ilyen családokban nyelvüket csak kommunikálásra használják, közben semmi magyar szellemiséget nem kapnak a gyerekek.

Már régóta figyelem a környezetemben élő embereket, kik azok, akik könnyen beolvadnak, vagy éppen gerincesen ellenállnak ennek.

Egy magyarkanizsai családban két lányt neveltek és iskoláztattak a szülők. Mindkét magyar lány szerb férfihoz ment feleségül. Ja, a szerelem! Ez ellen nem lehet semmit tenni, de az ellen már igen, hogy Rózsa, aki itthon maradt Kanizsán, ne szerbül beszéljen egyetlen fiához. De mit ad Isten, ez a félig magyar – nyelvünket csak törve beszélő fiú – egy magyar kislányt vett el feleségül, és az ebből a házasságból született gyermekek megint csak szerbül beszélnek. Egy alkalommal, ez a származását tekint-

ve majdnem teljesen magyar fiú, nem tudott annyit sem magyarul, hogy megmondja miért jött hozzánk, és a mellette ácsorgó szerb kislány szólt helyette, hogy a Vörös kereszt részére gyűjtenek. Megállapítottam, hogy ehhez a kisleányhoz, sem a magyar anyuka, sem a magyar nagymama magyarul sohasem beszélt.

Nézzük, mi lett a másik lánnyal, Erzsivel? Ezt is megtudtam, mert egy alkalommal együtt utaztunk Rózsával Szabadkára vízumügyben, és amíg várni kellett, mi meglátogattuk Erzsit.

Számomra kicsit kellemetlen volt, csak úgy ismeretlenül beállítani más ember otthonába, de Erzsik anyira kedves volt, hogy rossz érzéseim hamar elmúltak. A házaszszony hirtelen terülj asztalkámot varázsolt elénk. (Ami igaz, az igaz, a szerbek vendégszeretőbbek, mint mi.) Azért írom hogy szerb, mert Erzsik teljesen szerb asszony lett. Saját testvérehez is szerbül szólt, meg hozzám is, de én nem hagytam magam, újra meg újra próbálkoztam a magyarral, nem sok eredménnyel. Ha más meséli, én el nem hiszem, hogy ilyen van, két magyar testvér szerbül társalog.

A későbbi beszélgetés folyamán megtudtam, hogy Erzsik a szerb férje már rég elhagyta; két fiával együtt. Időközben megjött az egyik fiú, Milan, persze ő sem tud magyarul. Az anyja, hogy szépítsen a dolgon, elmondja, hogy fia nagyon jó zenész, és el tud néhány csárdást is játszani...

Alig tudom magamba fojtani az indulatot, hogy meg ne kérdezzem Erzsit: ha már ilyen galádul elhagyta őket az a szerb férfi, akkor miért tisztelik még mindig annyira, hogy szerbül beszélnek továbbra is a családban. Mert a szerb nyelv szebb, rangosabb? A kérdések bennem kavarnak, de úgy érzem, illetlenség most ezzel vendégként előhozakodnom.

Elgondolkodtató, hogy ez a két lány ilyen könnyen földadta nyelvét, nemzetét. Vajon milyen nevelést kaphattak ők a szülői házban?

Egy másik szomorú példa:

A magyarkanizsai horgászfesztiválon véletlenül összefutottam két régi osztálytársnőmmel. Puszi, puszi. Nagy az öröm. Ülünk az összecsukható kerti székeken; mellettünk rotyog a halászlé, és mi beszélgetünk. Hosszú idő eltelt a középiskola óta, van mit mesélni. Szóba jön a család, a táskák mélyéről előkerülnek az unokák fényképei. Az öröm akkor kezd lehervadni arcomról, amikor Mancsi elmondja, hogy lánya egy montenegrói férfihoz ment feleségül, és az unoka, akire ő vigyáz, nem tud magyarul. Kerekre nyitom a szemem: - Te Mancsi, hogy állsz te a szerb esetragokkal, mert ha jól emlékszem, az iskolában, velem együtt, hadilábon álltál velük. Kicsit zavartan magyarázkodni kezd: - Tudod, nem törődöm én azzal, az a fontos, hogy megért az unokám. Nem akarom, hogy a nyelv miatt baj legyen a fiatalok között. - Türelmetlenül közbeszóllok. - Miből lehet baj? Abból, hogy a Szabadkán élő unokád tud magyarul? Tudod, mi a baj, az hogy te tanítod szerbre azt a kisgyereket, és nem az apja, aki tökéletesen tudja a nyelvet.

Közben megfőtt a halászlé, és mi asztalhoz ülünk. Az igazsághoz még az is hozzátartozik, hogy egy másik osztálytársnőm, Ibi, aki eddig csak hallgatott, most mosolyogva békíteni akar: - Ne haragudj már, na! Látod, nálunk a férjem horvát, és mi a családban mindig magyarul beszélünk. Mirko úgy beszél magyarul, mint te meg én. A lányaink magyar iskolába jártak és az unokáim is mind magyarok lettek.

Egy magyarkanizsai házaspár Floridába került, és a néhány év múlva született kisfiukhoz elkezdtek angolul beszélni. Az Amerikába látogató magyar nagymama nekem sírva mesélte, hogy egyetlen unokájával nem tudott beszélgetni. Szülői magyarázat csak az volt, hogy „ne legyen baj a gyerekekkel, ha iskolába megy”, de mégis lett, mert ahogy iskolába került a kisfiú, szólt nekik a tanítónő, hogy vigyék logopédushoz a gyereket.

A délvidéki magyarság fogyatkozását jelentősen előidézték a németországi vendégmunkára kikerült nemzetársaink is. Ők csak anyagi helyzetükön akartak változtatni, és szinte mindegyik vissza akart térni a szülőföldjére, de később a gyerekeik, akik már kint születtek, nem akartak idejönni. Így aztán a gyerekek és az unokák miatt kint maradt az első generáció is; gyakran keserű honvágytól gyötört. Ott kint a legnehezebb és legveszélyesebb munkát végeztették velük.

Egyik ismerősöm, Szilvi, egy televíziókat gyártó üzemben dolgozott, ahol munkája a képernyő hibáinak kiszűrése volt. Szervezetét túl sok sugárzás érte, és még a nyugdíjkorhatár előtt rákban meghalt.

Másik ismerősöm, Laci szintén rákos. Ő festő és mázolóként dolgozott, és valószínűleg a lakkok kipárolgásától betegedett meg. Neki két fia van, de egyik sem akar visszajönni. Ők a magyar nyelvet még jól beszélnek, de az írás és olvasás már nehezen megy nekik.

Szomszédasszonyom sógora vasgyári munkás volt, ma viszont megromlott egészséggel otthon ül, és napestig az itthonról hozott nótákat hallgatja, és sír. Lánya nyáron Magyarkanizsán töltötte az évi szabadságát, aki már törve beszél nyelvünket. Szavaiból azt vettem ki, hogy érzelmileg ő már nem kötődik sem az itteni emberekhez, sem az itteni tájhoz, de igazán a német társadalom sem fogadta be őt. Mónika szép kék szemű lány. Udvaroltak is neki a német fiúk egy darabig, de amikor megtudták, hogy szülei vendégmunkások, gyorsan továbbálltak.

Mivel dolgoz, spórolós emberek ezek az első generációs vendégmunkások, ezért anyagi helyzetük jó, de ők akkor is gyökértelen, sehová sem tartozó emberek.

Vannak persze pozitív példák is az asszimilációval kapcsolatban.

Csáktornyán, a teljesen horvát környezetben, nagynénem, mint kis pislákoló gyertyalángot, őrizte a magyar nyelvet családjában egy hosszú életen át. Otthon a családban ők mindig magyarul beszéltek. Amikor megszületett kisunokája, természetesen magyarul kezdett hozzá beszélni. A horvát nemzetiségű menyje rögtön rá is szólt: Ez így nem lesz jó, mamika. A magyar nyelvel megzavarja a gyereket. - Nem így lett, mert a kislány mindig tudta, hogy anyuhoz horvátul kell beszélni, a család többi tagjához pedig magyarul.

Ma már az édesanya beismeri, hogy mamikától a legszebb ajándékot, egy nyelv tudását kapta kislánya, ami később erkölcsi és anyagi megbecsülést is hozott számára.

Többek között egy osztálykiránduláson Nevenka lett a tolmács tanárai és osztálytársai számára a Magyar Parlament megtekintésekor; és munkahelyén később - amikor sok magyar turista jelent meg városukban -, őt nyelvtudásáért külön pénzösszeggel jutalmazták.

Egy csáktornyai látogatásom alkalmával éppen a gyönyörű kis város főterén akartam átvágni, amikor egy csengő fiatal hang a nevemet kiáltotta. Nevenka volt. Örültünk egymásnak. Tudtam, hogy dolgozik, így találkozásunkat későbbi időpontra beszéljük meg, de addig is idős nagynénémet szerettem volna meglátogatni, az idősök otthonában. Biztat Nevenka: - Menj, menj, én szinte naponta bejárok hozzá, de neki ez sem elég; mindennel meg van

elégedve; jó a koszt, tisztaság van, orvosi felügyelet, csak egy a nagy bánata: nincs kívül magyarul beszélni.

Egy másik szép példa: az idegen környezetben is magyarságát megtartó, és nemzetéhez felelősen viszonyuló ember, Kapitány Ferenc története.

Tóthfaluban egy tanácskozáson – ahol a téma a délvideki magyarság fogyása és az asszimiláció volt –, ebéd közben szemben ült velem Kapitány Ferenc, és szép, mélyfekete szemű felesége, Zorica. Új ismerősöm elmondta, hogy ő már több mint 30 éve Belgrádban él, ahol egy időben sikerült kiharcolnia a magyar nyelv oktatását, egy hétvégi iskola formájában. Többek között azt is megtudtam, hogy három gyermekével ő mindig magyarul

beszélt és felesége is megtanult magyarul „ha már egyszer vegyes házasságban él az ember, ez így természetes”- mosolyog a feleségére tekintve. Kicsit büszkén még hozzáteszi: - A nagyfiunk Budapesten jár az egyetemre.

Mi ebből a tanulság? Hogy minden embernek a saját kis világában kell helyt állnia nemzetéért.

Folytathatnám még tovább a sort: se szeri, se száma az asszimiláció példájának, de ez csak akkor lassul le, ha gyermekeinkből magyar nemzettudatú embereket nevelünk, mert enélkül a területi autonómia is csak üres keret lesz – ha egyáltalán sikerül kiharcolni –, amelyben – még egy ideig – magyarul beszélő arctalan tömeg él.

